

UiO : **Institutt for privatrett**
Det juridiske fakultet

NY RETTS- OG NEMNDSPRAKSIS

Finans Norge
19. oktober 2017
Trygve Bergsåker

1. Finansklagenemnda Bank

- Medlåntaker, i realiteten kausjonist?
- Kredittvurdering og frarådingsplikt
- Uautoriserte belastninger, reklamasjon, passivitet
- Førtidig forfall på grunn av vesentlig mislighold
- Endring av innskuddsgaranti, avtalebrudd fra bankens side?

Medlåntaker – kausjonist: FinKN-2017-203

- Banken satte ifølge egen forklaring som vilkår for lån at samboeren var medskylder
- Nemnda uttalte at finansavtalelovens regler til beskyttelse av kausjonist ikke kan settes ut av spill ved at banken setter som vilkår at garantisten trer inn som medskyldner
- Det var ikke klart om lånet var forutsatt også å komme medskyldneren til gode
- Slik saken var opplyst, kunne ikke spørsmålet forfølges videre i saken

Medlåntaker – kausjonist: FinKN-2017-578

- Klageren undertegnet i 2005 lånedokument (felles dokument for søknad og avtale) som «medsøker» sammen med ektemannen som «låntaker»
- Etter ektemannens død krevde banken henne for restgjelden
- Nemnda fritok henne for ansvar med hovedbegrunnelse at hennes status som medforpliktet var uklar etter dokumentasjonen
- Lagt vekt på at banken etter opprinnelig låneopptak hadde økt lånebeløpet ved avtale bare med ektemannen

Medlåntaker – kausjonist: FinKN-2017-578

- Som tilleggsbegrunnelse la nemnda vekt på at klagerens status i tilfelle var som kausjonist snarere enn som medlåntaker
- Begrenset ansvarstid for kausjon: ti år etter finansavtalel. § 67 fjerde ledd
- «Det er i utgangspunktet naturlig at ektefeller og andre med felles økonomi tar opp lån eller annen kreditt sammen»
- «Hovedlåntaker» og «medlåntaker» skyldes praktiske hensyn til bankens rutiner og til ligningsmyndighetene

Medlåntaker – kausjonist: FinKN-2017-578

- «Dersom disposisjonen har et sikringsformål og dette er synbart for banken, vil kausjonsreglene komme til anvendelse. Dette gjelder selv om medlåntakeren aksepterer status som låntaker. Finansavtalelovens ufravikelige regler til beskyttelse av forbrukerkausjonist kan ikke unngås ved at kausjonisten aksepterer å bli betegnet som medlåntaker»
- Bemerkninger om at interne eller myndighetspålagte regler og rutiner for kredittvurdering ikke kan tillegges avgjørende betydning for status som medlåntaker eller kausjonist

Kredittvurdering og frarådingsplikt: FinKN-2017-281

- Kredittbeløp 10.000, senere forhøyet til 20.000 og 25.000
- Kredittvurdering basert kun på nettoinntekt og betalingsanmerkninger
- Ikke spurt om eksisterende gjeld
- Forhøyelsene utelukkende basert på betalingshistorikk i banken

Kredittvurdering og frarådingsplikt: FinKN-2017-281

- **Nemndas flertall:** Finansavtl. § 46 b: «fyllestgjørende opplysninger»
- Kan ikke foreta seriøs kredittvurdering uten opplysning om eksisterende gjeld
- Lavt kredittbeløp kan ikke forsvare unnlatt eller forenklet kredittvurdering
- Høy eksisterende gjeld (her 1.500.000) sammenholdt med inntekt (her 310.000 brutto) kan gjøre enhver økning utilrådelig

Kredittvurdering og frarådingsplikt: FinKN-2017-281

- Kredittvurdering etter § 46 b *av hensyn til kredittkunden*
- Selv om forenklede scoringmodeller kan gi gjennomsnittresultater som er gode nok for *bankens formål*, krever § 46 b om kredittvurdering og § 47 om fraråding en individuell vurdering av søkeren
- Vesentlig forhøyelse av kredittbeløp krever etter § 46 b annet ledd ny kredittvurdering
- Vesentlighetskriteriet er relativt

Kredittvurdering og frarådingsplikt: FinKN-2017-281

- Sammenhengen mellom § 46 b og § 47 – behovet for sanksjon bak § 46 b
- Fraråding etter § 47: Må vurderes ut fra de opplysningene som skulle ha vært innhentet etter § 46 b
- Selv en et lavt kredittbeløp på 10.000 (og senere forhøyelser) skulle ha vært frarådet
- Lemping til 0

Kredittvurdering og frarådingsplikt: FinKN-2017-281

- **Nemndas mindretall** (ett medlem):
- Scoringmodeller som beregner statistisk risiko for mislighold har vist seg treffsikre
- Banken har etter § 46 b et visst skjønn om nødvendige opplysninger
- Kredittvurderingen var forsvarlig og det var ingen grunn til fraråding

Kredittvurdering og frarådingsplikt: FinKN-2017-280

- Kredittbeløp 5.000 kroner
- I søknaden opplyst om brutto inntekt 200.000, gjeld i alt ca 1.370.000. Ingen betalingsanmerkninger
- **Flertallet:** Frarådingsplikt, selv om kredittbeløpet er lavt. Lemping til 0
- **Mindretallet** (ett medlem): Ikke frarådingsplikt. Lavt kredittbeløp. Selv forgjeldede personer kan ha behov for internasjonalt kredittkort med de betalingsfunksjoner og beskyttelsesordninger disse har

Phishing: FinKN-2017-506

- Klageren fulgte en lenke i en epost som tilsynelatende kom fra Apple, og la igjen kortopplysninger og BankID-data (inkludert personlig passord) på den falske nettsiden, som fremsto som helt identisk med Apples nettside
- Nemnda: Grovt uaktsomt å følge en lenke i epost i stedet for selv aktivt å taste inn adressen
- Ansvar for egenandel 12.000 kroner etter finansavtalel. § 35 tredje ledd

Kortmisbruk, oppsummering av nemdspraksis: FinKN-2017-580

- Bankens har bevisbyrden for grov uaktsomhet
- Tyveri av kort med etterfølgende bruk av kortet med chip og kode: Mulighet for kikk over skulderen eller annen tidligere mulighet for tyven til å ha fått kjennskap til eller å ha fanget opp koden (for eksempel filming av kode ved tidligere bruk av kortet)?
- Hvis ja: Bankens bevisbyrde er ikke oppfylt

Kortmisbruk, oppsummering av nemdspraksis: FinKN-2017-580

- Hvis nei: Bankens bevisbyrde for grov uaktsomhet er oppfylt. Misbrukeren må ha fått tak i koden sammen med kortet
- Denne praksis bygger på to forutsetninger:
 - (1) Det stemmer at chip og personlig kode er brukt. Her må nemnda stole på logg fra banken og dens samarbeidspartnere. Kan vanskelig overprøves av nemnda i den enkelte saken
 - (2) Koden kan ikke leses ut av kortet selv, av terminalutstyret eller på annen måte

Kortmisbruk, oppsummering av nemdspraksis: FinKN-2017-580

- «Nemndas bevisvurdering er basert på at disse to forutsetningene generelt sett kan legges til grunn som korrekte. Dersom en av forutsetningene eller begge skulle vise seg å være diskutabile, vil det utgjøre en svakhet ved nemndas vurdering av sakene. - - - Nemnda kan heller ikke utelukke andre svakheter i bevisvurderingen i enkeltsaker, for eksempel at man overser en mulighet for tidligere «kikk over skulderen» eller annen anledning for misbrukeren til å fange opp koden»

Uautorisert belastning, reklamasjon, passivitet: FinKN-2016-463

- Klagerens daværende ektemann gjorde to uttak fra klagerens sparekonto, 250.000 i januar 2012 og 133.291 i mai 2013
- Banken kunne ikke dokumentere disposisjonsfullmakt for ektemannen
- Klageren ble gjort oppmerksom på uttakene av banken 21. oktober 2013 da hun ville opprette nettbanktilknytning for kontoen
- Hun reklamerte 14. august 2014

Uautorisert belastning, reklamasjon, passivitet: FinKN-2016-463

- **Flertallet** (fem medlemmer): God bankpraksis krever at fullmakt til å disponere annens konto skal foreligge skriftlig og kunne dokumenteres i ettertid. Viktig også i familieforhold
- Tung bevisbyrde på banken når skriftlig fullmakt ikke kan dokumenteres. Bevisbyrden var ikke oppfylt
- Reklamasjon: Kontakt med banken 21. oktober var pr telefon. Klageren forklarer at hun ble fortalt at grunnlaget for uttakene var tvilsomt. Hun fikk ingen informasjon om sine rettigheter
- Reklamasjon var ikke for sen. Tilbakeføring med renter

Uautorisert belastning, reklamasjon, passivitet: FinKN-2016-463

- **Mindretallet** (to medlemmer): Reklamasjonen var for sen etter finansavtalel. § 37 første ledd om frist for krav på tilbakeføring på 13 måneder fra uautorisert belastning fant sted
- Nemnda måtte ifølge mindretallet kunne benytte denne regelen selv om verken § 37 eller tidsforløpet fra belastningene var påberopt av banken

Førtidig forfall, finansavtale. § 52: Finkn-2017-130

- Førtidig forfall etter § 52 forutsetter vesentlig konstatert eller antesipert mislighold
- Lån ca 220.000 kroner, månedsterminer ca 4.000 kroner
- Varsel om førtidig forfall og at hele lånet ville gå til inkasso ble sendt 10. mai 2016
- Grunnlag: To ubetalte terminer, april (misligholdt med en måned og fem dager) og mai (misligholdt med fem dager)
- Tidligere var også marsterminen misligholdt, men den var betalt pr 10. mai 2016

Førtidig forfall, finansavtalel. § 52: Finkn-2017-130

- Nemnda fant det klart at lovens vilkår for førtidig forfall ikke var oppfylt pr 10. mai 2016, selv om også tidligere mislighold av marsterminen ble tatt i betraktning
- Ikke vesentlig mislighold, verken beløps- eller tidsmessig
- Bemerkninger om at virkningen av forfall for kredittkunden er relevant i vurderingen, herunder virkningen av oversendelse til ekstern inkasso på kredittkundens økonomiske bekostning
- Banken måtte bære påløpte inkassokostnader og godskrive forsinkelsesrenter

Førtidig forfall, finansavtale. § 52: Finkn-2017-135

- Forbrukslån 250.000 kroner, nedbetaling 12 år, månedlige betalingsterminer ca 4.000 kroner
- Terminer januar og februar 2016 misligholdt. En termin ble betalt i mars
- Varsel om førtidig forfall for hele lånet sendt 31. mars 2016
- Eldste mislighold var halvannen måned gammelt, moderate beløp i forhold til lånesummen
- Nemnda fant at lovens vilkår for førtidig forfall ikke var oppfylt, selv om også tidligere mislighold ble tatt i betraktning

Førtidig forfall, finansavtalel. § 52: Finkn-2017-135

- Bemerkninger om at virkningen for kredittkunden av forfall for hele lånet er relevant i vurderingen, herunder virkningen av oversendelse til ekstern inkasso på kredittkundens økonomiske bekostning
- Banken måtte bære alle påløpte inkassokostnader og godskrive forsinkelsesrenter

Endring av innskuddsgaranti – avtalebrudd? FinKN-2017-335

- Innskudd NOK 1.100.000 med fast rente i syv år
- Innskuddsgaranti to millioner kroner omtalt i avtalen
- Mulig endring til EUR 100.000 fra 1. januar 2019 omtalt på bankens nettsider
- Klageren hevder rett til å gå fra avtalen dersom innskuddsgarantien endres
- Nemnda: Endring ennå ikke endelig bestemt, heller ikke mulige overgangsregler for løpende avtaler
- Nemnda fant derfor heller ikke grunn til å uttale seg prinsipielt

2. Rettspraksis

- Høyesteretts ankeutvalg HR-2017-639-U om bevisbyrde
- LB-2016-43622 om ansvar for låneopptak når kodebrikke og passord er overlatt til annen person
- Sunnmøre tingrett 13. juni 2017 (16-208460TVI-SUMO): Valutalån

HR-2017-639-U: Bevisbyrden for uautorisert bruk av betalingskort

- Høyesteretts ankeutvalgs beslutning HR-2017-639-U: Kortholderen har bevisbyrden for at transaksjoner som er gjort med betalingskort og personlig kode, ikke er gjort av kortholderen selv eller med hans samtykke. Bedømmelsen skal foretas etter vanlige bevisbedømmelsesregler (noe som antas å innebære krav om sannsynlighetsovervekt for misbruk av kortet)

LB-2016-43622: Misbruk av BankID

- Kunden var av utenlandsk opprinnelse og hadde bodd kort tid i Norge
- Ektemannen tok seg av hennes økonomiske anliggender, og hun hadde overlatt kodebrikke og passord for BankID til ham
- Etter ektemannens død viste det seg at han hadde tatt opp et felles lån som var signert med hennes BankID
- Hun ble av lagmannsretten ikke ansett medansvarlig for lånet

LB-2016-43622: Misbruk av BankID

- Under henvisning til vilkårene for BankID ble hun ansett erstatningsansvarlig overfor banken
- Erstatningen utgjorde restgjeld på lånet med tillegg av inkassokostnader og sakskostnader for forliksrådet
- Ikke grunnlag for lemping av ansvaret

LB-2016-43622: Misbruk av BankID

- Saker hvor BankID er utstedt av annen bank enn lånebanken (som i den aktuelle saken) er blitt avvist av FinKN fordi tvisten ikke har utspring i kontraktsforhold mellom klageren og banken
- Gjelder også når det er uklart om BankID er misbrukt med (subsidiær) påstand om erstatningsansvar som følge av brudd på vilkårene for BankID (FinKN-2017-279, FinKN 2017-411)

Sunnmøre tingretts dom 13. juni 2017: Valutalån

- Kundene tok i 2008 opp CHF-lån i banken i forbindelse med kjøp av feriehus i Frankrike
- Låneramme NOK 2.500.000
- Lånet ble innløst i 2015 med NOK 3.950.000
- FinKN Bank ga ikke klagerne medhold
- Retten kom til at kundene var gjort kjent med risikoen, og at det ikke var grunnlag for avtalerevisjon etter avtl. § 36

Sunnmøre tingretts dom 13. juni 2017: Valutalån

- Uttalt, med henvisning til uttalelser fra FinKN, at det (i 2008) ikke var grunnlag for et alminnelig prinsipp om at valutalån ikke bør tilbys forbrukerkunder
- Låneopptaket i CHF skulle derimot ha vært frarådet etter finansavtl. § 47
- Lagt vekt på familiens ønske om lav til moderat risiko på investeringer ifølge en tidligere risikoanalyse, at familien ikke hadde likvider til å dekke nødvendige innbetalinger etter avtalen ved styrking av CHF, og at låneavtalen hadde noen risikoøkende elementer

Sunnmøre tingretts dom 13. juni 2017: Valutalån

- Kundene måtte stilles økonomisk som om valutalån var blitt frarådet
- Lemping med NOK 1.500.000
- Dommen er anket

UiO • **Institutt for privatrett**
Det juridiske fakultet

